

УДК 687.13

БІЛЕЙ-РУБАН Н.В., СЕДОУХОВА Є.В., КОЗМАНКО Г.Й.
Мукачівський державний університетDOI:10.30857/2617-
0272.2018.1.4.**ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНООСОБЛИВОСТЕЙ УГОРСЬКОГО
НАРОДНОГО КОСТЮМА ДЛЯ ПРОЕКТУВАННЯ СУЧАСНОГО
ЖІНОЧОГО ОДЯГУ**

Мета. Аналіз конструктивних та декоративних особливостей угорського народного костюма з метою дизайн-проектування актуальної жіночої колекції одягу повсякденного призначення.

Методика. Для аналізу літературних джерел використано історіографічний аналіз наукових праць з вивчення особливостей формування угорського народного костюма; для дослідження етноособливостей угорського костюма, його орнаментики, колориту, оздоблення – візуально-аналітичний метод; для трансформації конструктивно-декоративних характеристик угорського костюма у принципи проектування сучасного жіночого одягу – метод асоціацій, метод стилізації, метод комбінаторики; для розробки колекції одягу – методи технічного моделювання.

Результати. Отримано характеристики досліджуваного творчого джерела угорського жіночого національного костюма для трансформування у принципи проектування сучасного одягу. Визначено конструктивні-декоративні особливості, типи побудови, орнаментация та оздоблення жіночого вбрання на основі угорського народного костюма на основі чого запропоновано колекцію сучасних моделей жіночого одягу.

Наукова новизна. Визначено раціональні підходи до принципів художнього проектування сучасного жіночого одягу з врахуванням конструктивно-декоративних особливостей народного костюма Соболч-Сотмар Березької області (Угорщина).

Практична значимість. Розроблено авторську колекцію жіночих ансамблів на основі джерела творчості, в якому закладена перспективна етнодизайнерська складова для проектування сучасного одягу.

Ключові слова: дизайн, жіночий одяг, угорський народний костюм, конструктивно-декоративні особливості, етноособливості, методи художнього проектування.

Вступ. Проектування одягу в стилі «фольк» є трендовим і займає досить великий сегмент ринку у зв'язку з тим, що потенційні споживачі прагнуть бачити в сучасному одязі надбання культури минулого. З використанням етноелементів з'являється можливість підкреслити власні вподобання, свою приналежність, відданість традиціям різних народів, повагу до їх культури.

Сучасний розвиток дизайну неможливий без дослідження народного костюма, який слугує джерелом натхнення для художників, дизайнерів, конструкторів одягу. Народні традиції, ремесла та особливості формотворення виробів

народного строю вдало пов'язуються з виготовленням та використанням складових костюма при проектуванні сучасних комплектів одягу на основі етномотивів.

В даній роботі, територіальні межі дослідження охоплюють землі колишньої Березької, Ужської, Соболчської, Сотмарської та Угочої жупи, що сьогодні частково або повністю відносяться до Соболч – Сотмар Березької області (Угорщина), яка межує по західному кордону з Україною. Ця область сучасної Угорщини є одна з найвідоміших, де розвивалося мистецтво угорської вишивки, зразки якої відтворюються й сьогодні

майстрами декоративно-прикладного мистецтва.

Тому, визначення етнічних особливостей розвитку угорського народного костюму Соболч–Сотмар Березької області, які спостерігаються в характерних складових жіночого та чоловічого костюму, і їх стилізація для сучасного одягу представляють науковий інтерес.

Виконаний нами історичний аналіз вказує на те, що події, які відбувалися на території сьогоднішньої Соболч–Сотмар Березької області, що межує із Закарпатською областю України, мали вагомий вплив на формування та зміну стилістики та етнічні особливості народного вбрання та вишивки угорців.

Дослідженню питання мистецтва угорської вишивки, узорних технік і художньо-стилістичних особливостей декору, розмаїттю одягу, видів матеріалів було присвячено ряд робіт етнографів. До найвідоміших етнографів, які досліджували особливості розвитку та формування етнічних особливостей народного вбрання, можна віднести:

- Фейл Едіту (історик, етнограф, кандидат наук), яка народилася 1910 р., в місті Кішкорош. Найбільш вагомі результати простежуються в дослідженні народного вбрання, народної вишивки, костюма. До основних праць належать: «A magyar népi társadalom életének kutatása» (дослідження угорського народного костюма), «A magyar népművészete» (угорське народне мистецтво), «Hungarian peasant embroidery» (угорська селянська вишивка), «Népviselet» (народний костюм), «Magyar népi vászonhímzések» (угорські народні вишивки) [1, 2];

- Кіша Лайоша (історик, етнограф, дослідник, доктор наук), який народився 1881 р. в місті Годмезовашаргей. Основні його роботи присвячені дослідженню вишивки, в тому числі з виготовлення і

оздоблення сюрів. Відомі такі його праці: «A hódmezővásárhelyi tálas mesterség» (мистецтво кераміки Годмезовашаргеля), «A szegény ember élete» (життя бідної людини), «Vásárhelyi híres vásárok» (відомі ярмарки Вашаргеля), «Vásárhelyi művészet» (мистецьке життя Вашаргеля);

- Ондрашфолві Бертолона (етнограф, викладач, політик), який народився 1931 р. в місті Шопрон. Основні публікації: «Sárközi hímzések» (вишивки Шаркоза), «A Sárköz népművészete» (народне мистецтво Шаркоза), «A népművészet tegnap és ma» (народне мистецтво сьогодні та завтра), «Magyar néptáncagyományok» (традиції угорського танцю), «Mintagyűjtemény Tolna megye népi hímzéseiből» (колекція орнаментів з народних вишивок комітату Толна), «Magyar népismeret» (знання угорського народу), «Magomány és jövő» (традиції та майбутнє), «Népismereti tanulmányok» (праці з народознавства);

- Ортутаі Дюлу (етнограф, політик) рік народження якого 1910 м. Сободро. Основним напрямком дослідження був фольклор. Відомі такі його праці: «Magyar népismeret» (знання угорського народу), «A magyar népművészet I-II» (угорське народне мистецтво), «Magyar néprajz» (угорська етнографія) [3].

Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз конструктивних та декоративних особливостей складових угорського народного костюма Соболч–Сотмар Березької області. Нами досліджено систему етноелементів, основні ознаки побудови жіночого вбрання на основі угорського народного костюма, які й було використано при створенні авторської колекції сучасних ансамблів одягу повсякденного призначення. Авторами зроблено висновок, що творче використання в якості джерела натхнення для нинішніх дизайнерів народних форм

угорського одягу, народного орнаментального декору, вишивки, представляє значний пошуковий інтерес для використання у художньому проектуванні сучасного одягу з етноелементами.

Результати дослідження. При дослідженні народного костюма різних етносів Угорщини виявлено певні відмінності, як у побудові складових костюму, так і в оздобленні, декоруванні, художньо-колеристичних ознаках. Певне поєднання складових костюма визначало різницю народного образу в різних областях Угорщини, вирізняло специфіку культури та традицій, а також прагнення створити власне бачення краси. У жіночому костюмі угорців Соболач-Сотмар Березької області вирізняють три характерні типи

побудови вбрання, які склалися за попередню історію розвитку. Зведена класифікація типів побудови жіночого вбрання з їх характерними відмінностями представлена в табл.1. Оскільки, угорський народний костюм багатий на види виробів, які різняться своїм призначенням, художньо-колеристичним оздобленням тощо, нами була виконана систематизація конструктивно-декоративних особливостей крою складових костюма Соболач-Сотмар Березької області, що допомогло визначити його характерні конструктивні пояси, пропорційне їх поєднання в єдине ціле і структурувати конструктивно-декоративні особливості жіночих сорочок (рис. 1), плечового одягу на прикладі керсетки (рис. 2), мотиви вишивки (рис. 3).

Таблиця 1. Класифікація типів побудови жіночого вбрання на основі угорського народного костюму

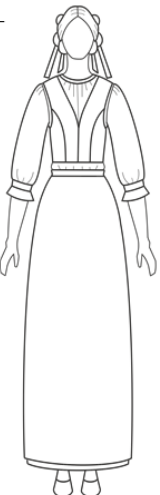
Перший тип	Другий тип	Третій тип (змішаний)
<p><u>Характеристики:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • сорочка з глибоким вирізом горловини; • нашарування 4-10 коротких спідниць; • фартух; • хустка з тафти; • керсетка; • зимовий одяг: рехлик, бунда; • складний головний убір; • чоботи, туфлі. 	<p><u>Характеристики:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • сорочка з неглибоким вирізом горловини; • рукава довжиною 3/4; • одна нижня та одна верхня довга спідниця; • керсетка; • зимовий одяг: плащі, гуні, бунди. • невелика увага головному вбранню; • черевики, шкіряні туфлі. 	<p><u>Характеристики:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • сорочка; • нашаровані і спідниці різних ширин та різних довжин; • хустка чорного кольору; • керсетка; вуйош.

Рисунок 1 відображає характерні членування жіночих сорочок, їх конструкцію, в основі яких лежать прості геометричні форми (прямокутник,

трапеція), декоративні особливості (защипи, зборки, мереживо) угорського народного костюму.

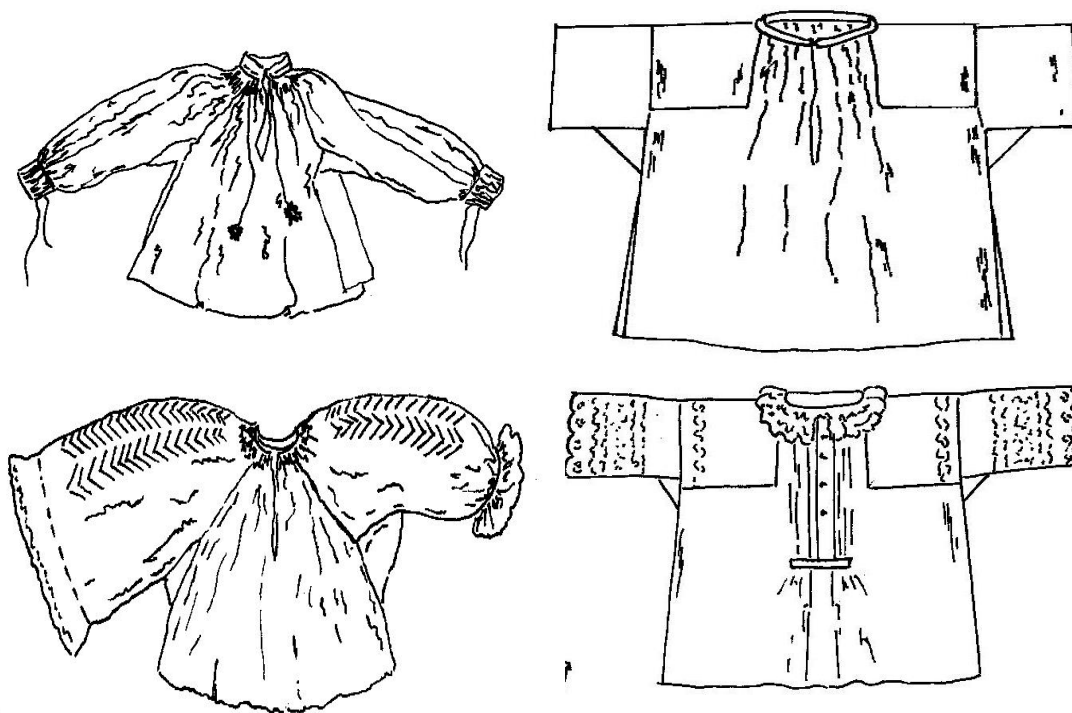
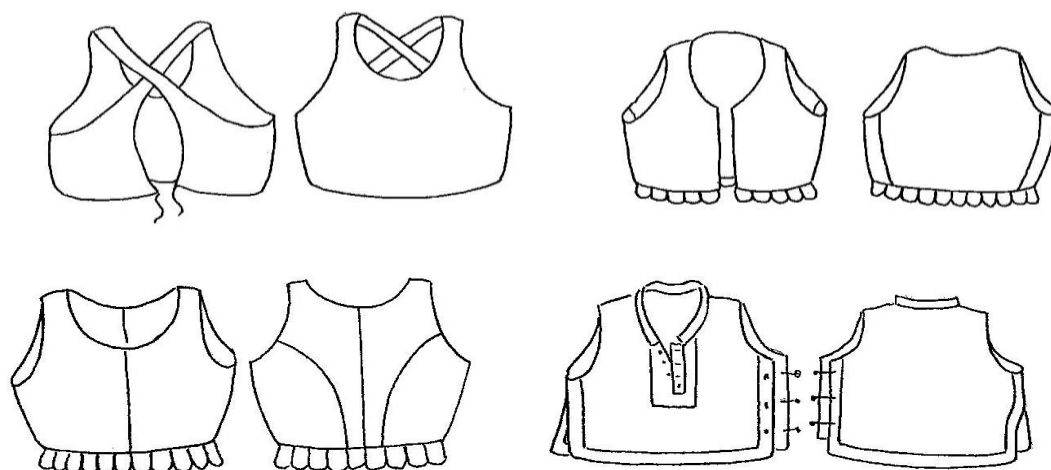

Рис. 1. Жіночі сорочки

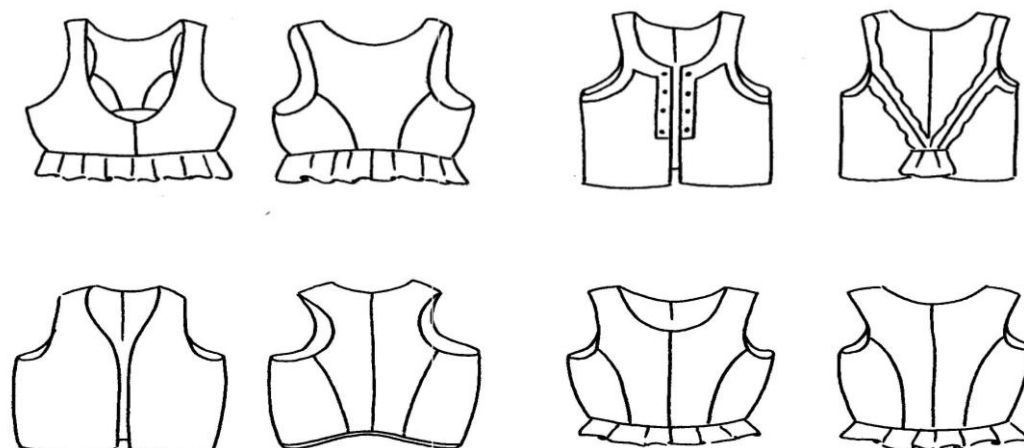

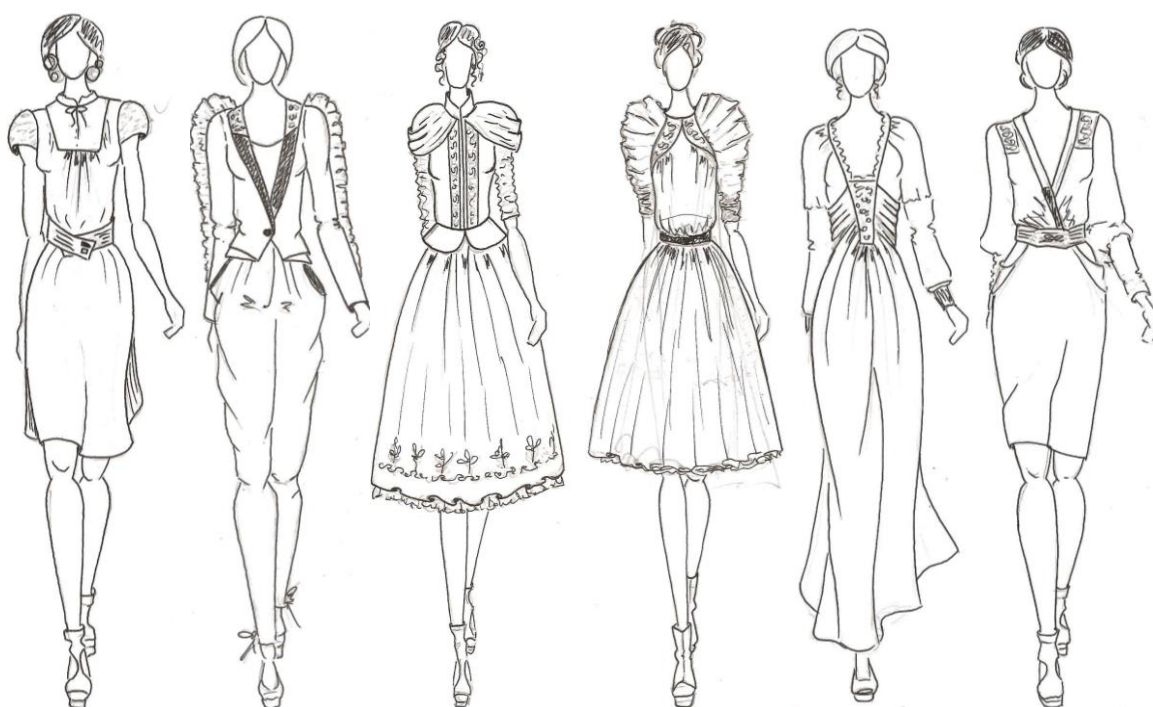
Рис. 2. Жіночі корсетки

Рис. 3. Приклади орнаменту угорського народного костюму

Орнамент угорського народного костюма – це переважно стилізовані зображення рослин та їх частин (квітів, плодів), подані у виді геометричних фігур [4]. Таким чином, дослідження угорського народного костюму дало змогу встановити

принципові конструктивні рішення дизайнерських виробів, які містять етноособливості, колористику й стилізоване оздоблення, про що візуалізують ескізи на рис. 4.

Рис. 4. Фор-ескізи моделей колекції жіночого одягу за мотивами угорського національного костюму

Представлені фор-ескізи побудовані на візуальних, образно-асоціативних рядах першоджерела, аналогічній формі та сучасних тенденціях моди, у поєднанні з конструктивно-декоративними особливостями рішень угорського народного костюма; містять силуетну форму, запозичену з народного костюма, у поєднанні з великою кількістю конструктивних членувань та декоративних елементів [5, 6].

На основі відібраних фор-ескізів розроблено *творчі ескізи*, в яких проведено детальний аналіз і уточнення художнього задуму, використовуючи

пластику формоутворюючих ліній, художньо-колористичне вирішення, доповнюючі елементи, принципи формування та декорування костюма. На основі джерела творчості (рис. 5) представлено творчі ескізи (рис. 6, рис. 7) з визначенням форми, силуетних ліній, конструктивних членувань. Візуалізовано сорочки, спідниці та керсетки; створено імітацію багат шаровості одягу; декоративно-колористичне вирішення, а саме стилізовані ряди вишивок, які складаються таких компонентів як дерево життя, квіти троянди, незабудки, братки, конвалії, гілки та листя рослин.

Рис. 5. Повсякденний костюм Соболч – Сотмар Березької області (Угорщина)

Рис. 6. Комплекти сучасного одягу

Рис. 7. Комплекти сучасного одягу

У розробленій актуальній колекції жіночих ансамблів одягу повсякденного призначення простежується пластика та цілісність форми, загальне композиційне вирішення, різноманітність ритмів, характер колірної побудови, фактурне розмаїття матеріалів, декорування вишивкою, які сформовані на основі творчого джерела – угорський народний костюм.

Висновки. Таким чином, проведені дослідження підтвердили актуальність використання народного костюма для створення колекцій жіночого одягу, що формують перспективу використання етно-дизайнерських підходів. Результатами нашого дослідження стали характеристики творчого джерела для трансформування у принципи проектування сучасного жіночого одягу та відповідна структуризація типів угорського народного костюму Соболч-Сотмар Березької області. При цьому, визначення етноособливостей складових костюма дозволило розробити креативну колекцію повсякденного жіночого одягу, вироби якої містять багат шаровість та оздоблення, запозичені з народного одягу. Колекція пропонується для жінок молодшої та середньої вікової групи, які цікавляться модою, виділяються з поміж інших вишуканістю смаку, прагнуть до етнічної ідентифікації, є пошанувачами індивідуальності і оригінальності стилю.

Література

1. Fél Edit. *Magyar népi vászonhímzések* / Fél Edit – Budapest, Kossuth nyomda, 1976. – 96 oldal.
2. Українсько - угорський словник / за ред. М. П. Лизанець. – Ужгород: «Іва», – 2005 – 953 с.
3. Ortutay Gyula. *Magyar néprajzi lexikon* / Ortutay Gyula – Budapest : Akadémiai K., 1977-1982.

4. Коприва А. Т. Угорська вишивка Закарпаття XIX - першої чверті XX століття (художньо-функціональні та стилістичні особливості): дис. ... канд. мистецтвознавства [Електронний ресурс] / А.Т. Коприва. - Львів, 2005. – 176 с. Режим доступу - <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/142777.html>.

5. Гусейнов Г. М. Композиция костюма. / Гусейнов Г. М., Ермилова В. В., Ермилова Д. Ю. – М.: Издательский центр «Академия», 2004 – 432 с.

6. Малинська А.М. Розробка колекцій одягу: навчальний посібник. / А.М. Малинська, К.Л. Пашкевич, М.Р. Смирнова, О.В. Колосніченко – К.: ПП «НВЦ Профі», 2014. – 140 с.

References

1. Fél, Edit (1976). *Magyar népi vászonhímzések* [Hungarian folk canvas embroidery] Budapest, Kossuth nyomda - Kossuth Press. [in Hungary]
2. Lyzanets, M. P. (2005). *Ukrainsko-Uhorskyi slovnyk* [Ukrainian - Hungarian dictionary] Uzhhorod: «Іва». [in Ukrainian].
3. Ortutay, Gyula (1977-1982). *Magyar néprajzi lexikon* [Hungarian ethnographical lexicon] Budapest : Akadémiai K. - Budapest : Academic Co . [in Hungary].
4. Kopriva, A. T. (2005) *Uhorska vyshyvka Zakarpattia XIX - pershoi chverti XX stolittia (khudozhno-funktsionalni ta stylistychni i osoblyvosti)* [Hungarian embroidery of Transcarpathia in XIX - first quarter of XX century (artistically functional and stylistic features):] Candidat's thesis. Lviv. – Retrieved from <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/142777.html> [in Ukrainian].
5. Huseinov, H. M., Ermylova, V. V., Ermylova, D. Yu. (2004). *Kompozytsiya kostiuma* [Costume composition]. Moscow. Publishing Center "Academy" [in Russian].
6. Malyns'ka, A.M., Pashkevych, K.L., Smyrnova, M.R., Kolosnichenko, O.V. (2014). *Rozrobka kolektsiy odyahu* [Designing of clothing collections]. Kyiv: Profi [in Ukrainian].

ИССЛЕДОВАНИЕ ЭТНООСОБЕННОСТЕЙ ВЕНГЕРСКОГО НАРОДНОГО КОСТЮМА ДЛЯ ПРОЕКТИРОВАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЖЕНСКОЙ ОДЕЖДЫ

БИЛЕЙ-РУБАН Н.В., СЕДОУХОВА Е.В., КОЗМАНКО Г.Й.

Мукачевский государственный университет

Цель. Анализ конструктивных и декоративных особенностей венгерского народного костюма для дизайн-проектирования актуальной женской коллекции одежды повседневного предназначения.

Методика. При анализе литературных источников использован историко-графический анализ работ, в которых рассмотрены особенности формирования венгерского народного костюма; при исследовании этноособенностей венгерского костюма, его орнаментов, колористики, отделки – визуально-аналитический метод; при трансформации конструктивно-декоративных характеристик венгерского костюма в принципы проектирования современной женской одежды – метод ассоциаций, метод стилизации, метод комбинаторики; при разработке авторской коллекции одежды – методы технического моделирования.

Результаты. Получены характеристики исследуемого творческого источника венгерского женского национального костюма для трансформации в принципы проектирования современной одежды. Определены конструктивно-декоративные особенности, типы построения, орнаментация и отделка женской одежды на базе венгерского народного костюма на основе чего разработана коллекция современных моделей женской одежды.

Научная новизна. Определены рациональные подходы к принципам художественного проектирования современной женской одежды с учетом конструктивно-декоративных особенностей народного костюма Соболеч-Сотмар Берегской области (Венгрия).

Практическая значимость. Разработана авторская коллекция женских ансамблей одежды на основе творческого источника, в котором заложена перспективная этнодизайнерская составляющая для проектировании современной одежды.

Ключевые слова: дизайн, женская одежда, венгерский народный костюм, конструктивно-декоративные особенности, методы художественного проектирования.

RESEARCH OF ETHNO-SPECIFICS OF HUNGARIAN NATIONAL COSTUME FOR DESIGNING MODERN WOMEN CLOTHES

BILEY-RUBAN N., SEDOUKHOVA YE., KOZMANKO H.

Mukachevo State University

Purpose. Analysis of constructive and decorative features of the Hungarian folk costume in the process of designing actual women's collection of clothing for everyday purposes.

Methodology. For the analysis of literary sources was used the historical analysis of scientific works on the study of the features formation of the Hungarian national costume. The research has been conducted using visual - analytical method for the study of ethnic features of Hungarian costume, its ornamentation, coloring and decoration; the association method, styling method, combinatorial method – for the transformation of the constructive and decorative characteristics of the Hungarian costume into the principles of designing modern women's clothing; methods of technical modeling - for the development of a collection of clothing .

Results. The characteristics of the investigated creative source for transformation into the principles of designing women's clothes are obtained. The types of construction of women's clothing based on Hungarian folk costume, ornamentation and decoration are determined.

Scientific novelty. The rational approaches to the principles of artistic creating of modern women's clothes are presented according to the structural and decorative features of the national costume of Sobolech-Sotmar of Berezska region (Hungary).

Practical value. An author's collection of female costumes based on the source of creativity was developed; in which is laid perspective ethno-designer component for the creation of modern clothes.

Key words: design, women's clothing, Hungarian folk costume, constructive-decorative features, ethno-features, design methods.